

Зоряна Проців

«ЗАПИСКИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА» — ВАЖЛИВА ТРИБУНА
НАУКОВОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано видавничу діяльність відродженого Наукового товариства ім. Т. Шевченка, зокрема випуск провідного серійного видання Товариства — «Записок НТШ». Основну увагу зосереджено на особливостях цього видання. Відображено визначальну роль «Записок НТШ» у творенні новітньої наукової традиції в Україні.

Ключові слова: НТШ, видавнича діяльність, «Записки НТШ».

Проанализировано издательскую деятельность возрожденного Научного общества им. Т. Шевченко, в частности выпуск ведущего серийного издания Общества — «Записок НТШ». Основное внимание сосредоточено на особенностях этого издания. Отражено определяющую роль «Записок НТШ» в создании современной научной традиции в Украине.

Ключевые слова: НТШ, издательская деятельность, «Записки НТШ».

The article analyzes publishing activities of the revived Shevchenko Scientific Society in particular for the production of leading serials Society — «Zapysky NTSh». The main focus is on the specifics of this publication. The article reflected decisive role of «Zapysky NTSh» in the creation of modern scientific tradition in Ukraine.

Key words: Shevchenko Scientific Society, publishing activities, «Zapysky NTSh».

Визначивши об'єктом дослідження головне серійне видання Наукового товариства ім. Т. Шевченка — «Записки Наукового Товариства імені Шевченка» (далі — «Записки НТШ»), ми виходили з того, що це одне з найяскравіших наукових видань сучасності. Його наукова цінність полягає у концептуальному осмисленні різноманітних суспільно-гуманітарних проблем та багатоплановому їх висвітленні. Публікації у «Записках НТШ» віддзеркалюють найважливіші тенденції розвитку української науки та діяльності НТШ у цілому.

Аналіз наукової літератури свідчить, що видавнича діяльність НТШ на сучасному етапі поки що не знайшла систематичного висвітлення. Зокрема, немає комплексного дослідження, в якому простежується специфіка та унікальність видання «Записок НТШ» піс-

ля відновлення діяльності Товариства у Львові. Проте, як свідчить історіографія НТШ, зацікавленість історією, науковою та видавничою діяльністю Товариства завжди викликала інтерес науковців. Так, про НТШ у різні часи писали В. Гнатюк [5], В. Кубійович [16], В. Дорошенко [9], Я. Падох [20] та ін.

Особливо зросла зацікавленість науковців тематикою НТШ після відновлення його діяльності у Львові 1989 р. На сучасному етапі надруковано ряд наукових праць і статей про НТШ: Р. Кучера про історію Товариства [18], О. Романіва [22—25], О. Прицака [21] про відродження НТШ, його активну науково-видавничу діяльність та особливості наукових видань Товариства.

Значну цінність становить стаття О. Купчинського [17], присвячена 140-річчю діяльності Товариства. Тут яскраво показано величезну роль НТШ у науковому та суспільному житті України від часу заснування Товариства і до сьогодні.

Випущено і ряд каталогів, які показують тематико-типологічну палітру видань НТШ, ілюструючи видавничі здобутки Товариства у різних галузях науки, особливе місце тут відведено «Запискам НТШ» [2; 3; 8; 13; 14].

Вивчення ролі наукових видань Товариства, зокрема «Записок НТШ», у формуванні наукового світогляду українців започаткували ще на зорі ХХ ст. І. Кревецький [15], М. Возняк [4], М. Грушевський [7]. Вплив академічного видання на національно-культурне відродження українців неабияк зацікавив сучасних істориків, зокрема І. Грабинського [6], З. Зайцеву [10], Н. Зелінську [11; 12] та інших, які досліджують різні аспекти обраної теми. Великі можливості в аналізі «Записок НТШ» відкриває новітня праця за редакцією О. Купчинського, що містить цінну інформацію та подає бібліографічні відомості щодо всіх «Записок НТШ» за багаторічну історію їх існування [1].

Проте немає узагальненої праці, присвяченої безпосередньо «Запискам НТШ» на сучасному етапі діяльності Товариства, в якій би було показано особливості таких видань та специфіку їх випуску в теперішніх умовах, а також виявлено їх значення у сучасному науковому світі. Детальне опрацювання означеної теми важливе ще й тому, що «Записки НТШ» упродовж багатолітнього існування, на відміну від інших видань, зберігають традиційне наповнен-

ня та впроваджують новації, активно реагуючи на час і потреби суспільства, а також подають широку тематичну палітру наукових публікацій, повну картину розвитку різних галузей національної науки не лише для читача-науковця, а й для зацікавленого, в міру підготовленого читача.

Основне дослідницьке **завдання** полягає в обґрунтуванні твердження, що «Записки НТШ» — це справді унікальне, знакове видання, що фіксує сучасний науковий процес в Україні, справжня бібліотека доробку нашої гуманітаристики і пов'язаної з нею величезної українознавчої інформації. Видання заслуговує на особливу увагу, адже є своєрідним вмістилищем цінних наукових досліджень.

Саме тому **метою** нашої статті є спроба відобразити найкращі традиції поряд із запровадженими новаціями у багаторічному серійному виданні Наукового товариства ім. Т. Шевченка — «Записках НТШ», а також здійснити аналіз окремих публікацій та рубрик, щоби з'ясувати тематику, зміст й особливості підготовки видання в сучасних умовах.

Наукова вартість «Записок НТШ» високо оцінювалася в минулому і оцінюється нині. В. Дорошенко називав їх «визначним виданням серед слов'янських народів» і зазначав, що «особливо рецензії робили із “Записок” неоціненне джерело інформації для наукових дослідників, не тільки українців, але й чужинців, то, діставши нову книжку в руки, насамперед, хапались переглядати рецензійний відділ» [9].

Від самого початку і дотепер «Записки НТШ» — важлива трибуна наукової думки. Вони були і залишаються всеукраїнським виданням. У винятково складних умовах українського буття «Записки НТШ» виявилися безпрецедентно масштабним і значущим феноменом розвитку нашої національної науки, особливо гуманітарної, соборницького гуртування і підготовки її сил. За визначальними сутнісними ознаками й кількісними показниками важко назвати щось аналогічне в інших національних культурах. Сукупний зміст «Записок НТШ» — це найрізноманітніші дослідження, студії, розвідки, публікації матеріалів з історії, археології, археографії України, літературознавства, мовознавства, фольклористики, етнографії, філософії, мистецтвознавства та інших ділянок української гуманітаристики, а також численні рецензії, бібліографічні огляди,

присвячені працям з різних ділянок зазначених наук українських і зарубіжних учених. Додамо до цього багаті хронікальні матеріали з відомостями про науковий рух в Україні, зв'язки з іноземними вченими і науковими осередками, підготовку, обговорення, рецензування нових досліджень у комісіях НТШ тощо. Загалом, на сьогодні «Записки НТШ», репрезентуючи багатий доробок українознавства, є джерелом унікальних відомостей про умови, шляхи, напрями руху цієї науки, її міжнародний контекст і резонанс.

«Записки НТШ» належать до найкращих наукових видань у нинішній Україні — цю думку підтверджують, з-поміж іншого, численні рецензії та відгуки, листування із Видавничо-редакційним відділом Товариства. Вони є основним органом Товариства і покликані об'єднувати у дослідницькому та видавничому планах зусилля гуманітаріїв з різних наукових галузей.

Коли з відродженням НТШ в Україні на порядку денному стало відновлення випуску його найважливішого видання, треба було одночасно відповісти на запитання: чи доцільно провадити випуск «Записок НТШ» паралельно двома потоками — в Україні та діаспорі, чи, можливо, варто об'єднати зусилля на ґрунті випуску єдиних соборних «Записок НТШ»? У кінцевому підсумку, після тривалої дискусії, перемогла остання думка. Так наукова громадськість одержала видання, що мало стати «не тільки символом, але й реальним виразником спільних зусиль українців різних країн, які ставлять собі за мету підвищення рівня наукової діяльності суспільствознавців в Україні, що пробуджується до життя у колі суверенних держав та народів світу» [26].

Як зазначає Н. Зелінська, саме з видання «Записок НТШ» розпочалося повернення НТШ на батьківщину — після відновлення діяльності Товариства у Львові 1989 р. [12, с. 44]. На переломі 1990—1991 рр. вийшов 221-й (перший у відновленому у Львові Товаристві) том «Записок НТШ», підготовка якого тривала сім місяців. Спочатку вважалося за доцільне видавати «Записки НТШ» паралельно у Львові та за кордоном. Отже, цей том був підготовлений, власне, як том львівського видання. 221-й номер «Запискам НТШ» було надано з погодженням Головної ради НТШ, яка раніше безпосередньо координувала підготовку і друк «Записок НТШ» у світі. До тому першими ввійшли праці Філологічної секції Товариства.

Упродовж 1991 р. опрацьовано наступний, 222-й, том, збиралися матеріали до 223-го тому. Далі на засіданні голів усіх осередків НТШ у світі, яке відбулося у Львові 24 серпня 1992 р. під головуванням Ярослава Падоха, прийнято ухвалу, що стосувалася видавничої діяльності НТШ у Львові. В одному з її пунктів зазначалося: «...перенести на постійно видання “Записок НТШ” у Львів» з уточненням, що «це видання має бути єдиним органом усіх центрів НТШ у світі». Останнє рішення було дуже відповідальним для львівського НТШ. Дещо пізніше, 28—29 серпня 1992 р., на засіданні цієї ж Головної ради НТШ підтверджено ухвалу від 24 серпня 1992 р. і записано, що «відтепер підготовка і видання “Записок НТШ” повинно вестися у Львові». Тоді ж ухвалено створити Науково-видавничий відділ як основну структуру НТШ у Львові й затвердити редактором «Записок НТШ» Олега Купчинського. Спільно вони повинні щорічно забезпечувати два томи видання (спочатку цей обов’язок поділявся між Львовом та осередками Товариства за кордоном). Таким чином, усі управи осередків НТШ світу при погодженні з Головною (світовою) радою НТШ офіційно передали повноваження щодо «Записок НТШ» управі Товариства у Львові, яка «повинна продовжувати давні традиції в умовах незалежної України». Як наслідок, «Записки НТШ» стали не лише символом давніх довосенних видавничих традицій, а й реальним виразником спільних і соборних зусиль українців різних країн (з залученням іноземної автури) для розбудови українознавчої науки в Україні [1, с. 9].

Великі надії на видання «Записок НТШ» покладав тодішній голова Товариства О. Романів: «...віримо, що на ґрунті святої традиції нам вдасться розбудувати й утвердити у світовій науці наші “Записки НТШ” як одне з провідних універсальних серійних видань українознавства. Щастя Боже!» [23].

Після відновлення діяльності Товариства у Львові, з огляду на брак в Україні незалежних наукових установ, «Записки НТШ» були чи не єдиним періодичним незалежним науковим гуманітарним виданням високої якості, яке засвідчувало тривалість власне української традиції. Упродовж 1990-х рр., як показує бібліографія, секції та комісії НТШ діють доволі розгалужено, видаючи за редакцією Олега Купчинського праці Історично-філософської секції, Секції етнографії та фольклористики (співредактор Роман

Кирчів), Філологічної секції (співредактор Микола Ільницький), Музикознавчої комісії (співредактор Юрій Ясіновський), Секції мистецтвознавства (співредактори Володимир Овсійчук, Андрій Рудницький), Комісії спеціальних історичних дисциплін (співредактор Ярослав Дашкевич), Археологічної комісії (співредактори Микола Бандрівський та Лариса Крушельницька), Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва (співредактор Володимир Овсійчук), Театрознавчої комісії (співредактори Ірина Волицька та Ростислав Пилипчук). І дотепер, навіть із появою низки інших вагомих українських видань у різних галузях історії, філології та етнографії, «Записки НТШ» залишаються зразком наукової ретельності й флагманом української науки [19].

Сьогодні основною проблемою при підготовці томів «Записок НТШ» є добір матеріалів. Метою видання є репрезентувати на своїх сторінках ту тематику, яка залишалася тривалий час поза увагою гуманітарних і суспільних наук в Україні, а також висвітлювати ідеї, оцінки, підходи та напрями різних наук.

Українська народознавча наука багато років поспіль була позбавлена можливості працювати над розкриттям історичних коренів буття народу, специфічних рис його етнічної індивідуальності, самобутності багатівікових надбань традиційно-побутової матеріальної та духовної культури, вивчення тенденцій і справжньої сутності сучасних етнокультурних процесів в Україні. Тож не можуть не викликати зацікавлення проблеми історичної соціології, соціальної психології, історичної демографії, історії Церкви і багатьох інших аспектів культурологічних досліджень. Також «Записки НТШ» оприлюднюють праці, які стосуються складних, а деколи й дискусійних моментів, що мали місце в історії українського народу, проблем розвитку самосвідомості, філософської і наукової думки, права. Це, звичайно, торкається теоретичних питань історії українського народу.

Розміщення матеріалу у «Записках НТШ» має чітку історичну структуру, характерну для видань довоєнного часу, що ґрунтувалися на видавничих традиціях Товариства 1896—1914 рр. Вкраплення тих чи інших новацій не змінює основної архітекτονіки видання.

Редакторському активу вдалося сформувати оптимальний структурний стереотип «Записок НТШ», в якому, крім основних

статей, значну роль відіграють публікації матеріалів, що компенсують тимчасову відсутність архівних, мемуарних, фольклорно-етнографічних та інших збірок.

Завдяки значним редакторським зусиллям О. Купчинського «Записки НТШ» значно перевищують за обсягом (щорічно в середньому два томи, понад 1200 сторінок, що навіть за аркушом перевищує сумарні річні обсяги двомісячників М. Грушевського по 160 сторінок в середньому) та якістю поліграфічного виконання своїх попередників із часів «золотого віку НТШ» [23].

Сучасні «Записки НТШ» за своєю формою відповідають попередньому вигляду «Записок НТШ», повертаючи давню тричастинну, хоч з іншими заголовками, структуру. Так, після 1990 р., а саме з 221-го тому, перший розділ, який найчастіше виходив без назви і вмщував найвагоміші за значенням праці, отримує сталу назву «Статті». У ньому вміщено такі публікації: Я. Дашкевич «Русь і Сирія: взаємозв'язки VIII—XIV ст.», Я. Федорук «Національна ідея Богдана Хмельницького в українській історіографії XIX — 30-х років XX століття», А. Пашук «Проблема свободи у філософії Григорія Сковороди» (т. 228), В. Жишкович «Давньоукраїнська рельєфна ікона XI — початку XIV століть» (т. 236), Й. Дзєндзелівський «Іван Огієнко — діалектолог і організатор діалектологічних досліджень» (т. 239), С. Махортих «До питання про господарську діяльність кіммерійців» (т. 243), Ю. Болтрик «Тракти Скіфії — шляхи України» (т. 244), М. Левицька «Із спостережень над автопортретом галицьких малярів епохи романтизму» (т. 248) та ін.

На сучасному етапі вступні уваги вміщуються у тих випадках, коли томи присвячені чи відкривають праці «нових» секцій і комісій, тобто том репрезентує нову дисципліну чи галузь науки. Вони мають назву «Від редактора тому» або «Від редакторів тому» (т. 221—223, 226, 227, 231, 235—237 тощо). Інколи замість вступу том подає статтю, присвячену тій чи іншій події: «230 томів “Записок НТШ”» (т. 230), «Лариса Крушельницька: Штрихи до наукової біографії (3 нагоди 80-річчя від народження)» (т. 243), «На довгій ниві праці та великого творчого дожинку (До ювілею Олега Купчинського)» (т. 246), або окреме офіційне звернення НТШ, наприклад: «Великі роковини. До 200-ліття українського мовного та літературного відродження» (т. 234). Том 225 присвя-

чується І. Крип'якевичу; т. 253 — 200-літтю Маркіяна Шашкевича (Ф. Стеблій «Маркіян Шашкевич — провісник незалежності соборної України») та 150-річчю смерті Тараса Шевченка (Н. Чамата «Заголовок у літературній творчості Тараса Шевченка»), т. 255 — 140-річчю заснування Наукового товариства ім. Шевченка.

Друга структурна частина «Записок НТШ» має назву «Матеріали» і містить переважно джерельні причинкові матеріали відповідної тематики. Тут публікуються невідомі чи маловідомі матеріали та документи. Розділ охоплює також дрібні розвідки, присвячені окремим питанням, повідомлення, а поряд листування, щоденники. Значна кількість матеріалів — це добірки не відомих досі архівних документів: Г. Кос «Художнє каменярство у Львові. Кінець XVI — друга половина XVIII століть» (т. 236), О. Шевченко «Дві білоруські поеми» (т. 239), М. Батіг «Сторінки історії Національного музею у Львові 1962—1982 років» (т. 248), Т. Радієвська «Багатошарове поселення Борисівка на Вінниччині» (т. 254), Г. Боднар «Нові жителі старої дільниці Львова: Кастелівка у другій половині XX століття» (т. 255) та багато інших нових джерел, без яких неможлива об'єктивна оцінка діяльності людей, подій і явищ. Сьогодні вчені нерідко стають співучасниками відновлення або й цілком нового висвітлення багатьох питань у гуманітарних і суспільних науках. Водночас вони мають узяти на себе відповідальність за духовне та інтелектуальне майбутнє свого народу.

Особливе значення має третя структурна частина «Записок НТШ» — «Критика і бібліографія», яка переважно вміщує рецензії на нові вітчизняні та зарубіжні видання, огляди серійних книжкових і періодичних видань, критику та бібліографію світових видань із проблем українознавства.

До окремих статей та матеріалів додаються ілюстрації.

Відроджене НТШ уперше за багаторічну науково-видавничу практику «Записок НТШ» видало 1994 р. том праць Музикознавчої комісії (т. 226). Це перша спроба окремо, в одній книжці, зібрати наукові праці та матеріали в цій серії видань Товариства. Незважаючи на значну роботу, що проводилася в минулому і ведеться нині в рамках НТШ з питань музикознавства, ні до, ні після війни «Записки НТШ», присвячені музикології, не з'явилися друком. Статті та матеріали з музикознавства долучали загалом до фольклористич-

них, етнографічно-фольклористичних, рідше — філологічних видань НТШ. Уміщення праць Музикознавчої комісії в окремому томі «Записок НТШ» і позитивна ухвала у цьому плані Науковою радою НТШ про їх друкування свідчить про зміни у видавничій стратегії НТШ, що насамперед проявляється у наданні пріоритетності тим наукам, які раніше залишалися в тіні провідних гуманітарних досліджень в Україні. Останнє зумовлене також тим, що останніми роками в музичній україністиці з'явився значний потенціал у Львові, Києві та інших містах України, розширюється діапазон важливих досліджень гуманітарних і суспільствознавчих наук у Товаристві взагалі. Головні зусилля зосереджено на вивченні історії української музики, основу становлять наукові музикознавчі розвідки (І. Зінків, О. Шевчук «Особливості регіонального опрацювання фольклору в обробках Миколи Колесси» (т. 226).

Як бачимо, томи з музикознавства, театрознавства, українського мистецтва займають особливе місце у діяльності Товариства, оскільки не мають аналогів ні в попередній видавничій практиці Товариства, ні в інших наукових установах.

«Записки НТШ» вміщують на своїх сторінках публікації результатів науково-фахової праці в різних ділянках української етнографії та фольклористики, оригінальних досліджень і розвідок першоджерельних матеріалів та документів, рецензій і оглядів найновіших праць. Введено в актив науки ті дослідження та матеріали, які з різних причин у свій час не побачили світ і збереглися в архівах.

Головним критерієм добору матеріалів є їх науковість, оригінальність, новизна змісту і підходів, пізнавальність досліджуваних тем, питань, публікованих текстів. Науковий рівень статей постійно підвищується, а проблемно-тематичний діапазон розширюється.

На основі здебільшого власних досліджень секцій і комісій формується матеріал для відповідних томів. Однак цей принцип під час укладання видання не завжди витримується. Часто до тому, який складається із праць відповідної тематики, потрапляє певний відсоток матеріалів (нерідко з метою розширення тематичного діапазону або підняття рівня досліджень), що готуються поза секціями і комісіями. Окрім того, залучається незначний відсоток праць іноземних дослідників, які не є членами НТШ. Отже, «Записки НТШ»

виходять за межі будь-якої відомчої приналежності і не є закритим виданням, яке можуть використовувати лише члени НТШ.

Згідно з традицією Товариства, на сторінках «Записок НТШ» найчастіше публікуються праці, проблематика яких стосується минулих років і століть. Дослідження з питань сучасності трапляються значно рідше. Принцип формування томів «Записок НТШ» впливає також зі стану опрацювання проблематики відповідних гуманітарних і суспільних наук, зокрема історії (особливо стосовно забутих імен), етнографії, порівняно із розробленням цих наук за кордоном. Окрім того, дослідження давніх епох має, як відомо, чимало прогалин, а ще більше фальсифікацій. Українська наука, за незначними винятками, сотнями років розвивалася в умовах бездержавності українського народу. Тому, на нашу думку, надання переваг проблемам гуманітарних і суспільних наук попередніх століть включно до середини ХХ ст. формує певним чином науковий рівень видання, його обличчя. Саме прагнення досягти відповідного наукового рівня «Записок НТШ» є головною метою Товариства під час формування чергових томів серії. З цього погляду «Записки НТШ» відповідно до своїх завдань і обраних принципів орієнтуються на «вистояний» і перевірений часом матеріал, про який уже можна сказати визначене слово і який, врешті-решт, може лягти в основу подальших систематизованих досліджень. Тому у науково-теоретичній частині видання вміщуються переважно підсумкові й узагальнені праці саме такого характеру.

Традиційно найбільша увага при формуванні «Записок НТШ» зосереджується на підготовці праць Історично-філософської та Філологічної секцій. Ці секції доволі значні в НТШ, і їхні праці частіше від інших пропонуються для друку. Історично-філософська секція охоплює Археологічну, Археографічну, Історичну, Філософську, Правничу та Славістичну комісії, а також Комісію спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін; Філологічна секція — Мовознавчу, Літературознавчу комісії та Комісію всесвітньої літератури. Кожна із цих комісій готує для «Записок НТШ» свої праці.

Після відновлення НТШ у Львові були організовані також Секція етнографії та фольклористики і Секція мистецтвознавства. Секція етнографії та фольклористики складається із двох однойменних комісій — Комісії фольклористики та Етнографічної комісії.

Секція мистецтвознавства охоплює чотири комісії: Комісію образотворчого та ужиткового мистецтва, Комісію архітектури і містобудування, Музикознавчу та Театрознавчу комісії. Окремо працює Комісія книгознавства та бібліографії. Існування такої обширної структури секцій і комісій НТШ викликало до життя певні зміни у формуванні «Записок НТШ» порівняно з довоєнним часом. Окрім традиційних праць Історико-філософської і Філологічної секцій, вишли окремі томи праць Секції етнографії та фольклористики, а також Секції мистецтвознавства (т. 223, 227). Водночас у ряді випадків наукова праця комісій настільки цілеспрямована і плідна, де вони самостійно готують і публікують матеріали у «Записках НТШ» поза секцією. Це власне віддзеркалює реальну працю структур НТШ у нових умовах, де у ряді випадків уся робота концентрується саме у комісіях, а не в секціях, що вважається основною структурною одиницею в архітектоніці НТШ. З огляду на концептуальність усіх томів та їх цільове використання практикується формування «Записок НТШ» з конкретних матеріалів, що в сучасних умовах є більш виправданим, а головне — наближеним до адресата.

До участі в «Записках НТШ» запрошуються усі дослідники, яким близька українська чи українсько-іноземна тематика з різних ділянок гуманітарних і суспільних наук. Її репрезентують чи можуть репрезентувати, крім співробітників і членів НТШ, учені академічних установ і навчальних закладів, працівники архівів і музеїв, бібліотек, загальноосвітніх чи спеціалізованих гімназій і шкіл тощо. Авторами «Записок НТШ» можуть бути зарубіжні дослідники, яких цікавить згадана тематика. Для залучення авторів з боку Президії і Видавничо-редакційного відділу НТШ найчастіше застосовується така форма, як запрошення до участі у «Записках НТШ», але радо сприймається і пряма ініціатива авторів.

Основним критерієм оцінки наукового дослідження того чи іншого автора є поданий ним текст. Тобто вирішальним фактором для прийняття статті, матеріалів, рецензій та інших праць до «Записок НТШ» визначається концептуальність і наукова пізнавальність пропонованого матеріалу, який спирається на об'єктивну джерельну базу. Однак Товариству не завжди вдається дотримуватися такого критерію. Великий відсоток праць високого рівня неможливо зібрати, враховуючи стан нашої науки і рівень підготовки науковців,

як і відсутність коштів, що давали би змогу за відповідні гонорари замовляти статті (а таких прикладів сучасна світова наука знає чимало).

У відновленому виданні «Записок НТШ» в Україні від початку і до сьогодні головним редактором є Олег Купчинський, який відзначається дивовижним умінням добирати авторів, а також комплектувати матеріали й опрацьовувати їх (а часто — і доопрацьовувати). На жаль, у сучасних умовах ситуація з «якісною» автурою набагато складніша, ніж у часи того ж Грушевського, коли комісії Товариства пропонували десятки і десятки розвідок, для яких чи не єдиним престижним українським виданням були саме «Записки НТШ». Нині в Україні працюють численні університети, інститути, академічні інститути, що формують свої збірники, видають часописи. Проте сьогодні редакторів навіть найпрестижнішого гуманітарного українознавчого видання гостро бракує відповідальних авторів та концептуальних праць, опертих на нові джерела. І за таких умов редактор Олег Купчинський вибудовує справді успішні гуманітарні збірники, заповнюючи новими публікаціями прогалини філології, мистецтвознавства, театрального мистецтва, музикознавства, архітектури та містобудування, допоміжних історичних дисциплін [27].

Працездатністю і непоступливістю О. Купчинського в основоположних питаннях можна пояснити високий академічний рівень і класичний стиль редагованих ним видань НТШ. За 25 років з-під його редакторського пера вийшло 47 томів «Записок НТШ» (числа 221—256).

Під час підготовки окремих томів, присвячених філології, археології, етнографії і фольклористиці, театро- і музикознавству, йому допомагають (принаймні завжди у комплектуванні статей і матеріалів для видання) інші члени Товариства. Це переважно голови секцій і комісій НТШ. Тепер стало традицією, на противагу довоєнному часові, не підготовляти «Записки НТШ», як це було раніше, у секціях і комісіях Товариства, що доводили матеріали до видавничої кондиції і тільки тоді передавали їх до управи. У зв'язку з цим створено окрему редакцію «Записок НТШ».

Сучасні «Записки НТШ» високо поцінуються науковою спільнотою. Так, у статті «Бібліографія фундаментального видання Наукового товариства ім. Шевченка (Замість передмови)» О. Куп-

чинський подає висловлювання рецензентів, що відзначають вагомість і універсальність видання, якому в Україні немає аналогів. На думку Ф. Чижевського, «Записки НТШ», з одного боку, «становлять джерело для наукових досліджень для спеціалістів... з другого — вказують на загальні проблеми української гуманістики» (Камепа (Polska). — 1991. — № 3/4). Я. Прихода підкреслює безперечну наукову вартість публікованих матеріалів, «оскільки вони не тільки заповнюють “білі” плями нашої історії, а й розкривають перед нами перспективи нового бачення світу, розуміння себе як народу у загальносвітовому контексті, взаємозв’язку людини і часу». І далі: «Праці Історично-філософської секції НТШ — помітне явище у науковому світі, вони цікаві усім, хто не байдужий до історії свого народу, його сьогодення і майбутнього» (Українське слово (Україна). — 1992. — 21 січ. (№ 2). С. Злупко побачив на сторінках «Записок НТШ» «спробу з нових позицій розглянути історичні, філософські та економічні проблеми, прокладення доріг до вивчення джерелознавства і допоміжних історичних дисциплін» (Науковий збірник УВУ. — Мюнхен, 1992. — № 15). На думку І. Гузар, «Записки НТШ» «інформують про багатство наукового матеріалу, засвідчують належний науковий і редакційний рівень праць...» (Нові дні (Канада). — 1996. — Верес.). Тим часом Р. Савицький, оглядаючи опубліковані у «Записках НТШ» статті Музикознавчої комісії (т. 232), зауважує, що збірник здобув несподіваний попит, утім, рівень підготовлених праць у книзі та їх широкий виклад тем заслуговує на значно більше «поширення в Західній Європі та в Північній Америці. Цей том можна показати в музичних колах Варшави чи Відня, його варто активно розповсюджувати в Нью-Йорку, Чикаго та в Торонто» (Свобода (США). — 2001. — 2 січ. (№ 2). Є також міркування і про безпосереднє прикладне значення «Записок НТШ»: «Ваше видання на сьогодні є визнаним лідером у галузі української гуманітаристики... маємо можливість використовувати “Записки НТШ” в навчальній роботі та наукових дослідженнях наших викладачів і студентів...» (Із листа від 24 грудня 2002 р. віце-президента з наукової роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія» М. Брика) [1, с. 29—30].

Аналіз «Записок НТШ» засвідчує, що вони посідають особливе місце серед інших наукових видань України. Це ціла епоха в історії

української історичної та філологічної науки, а також значуща віха у висвітленні проблематики етнографії, образотворчого мистецтва, архітектури, театрознавства, музикознавства тощо.

Вони є важливим джерелом вивчення наукової думки в Україні, адже, об'єднуючи велику читацьку аудиторію актуальною тематикою публікацій, зручною та зрозумілою формою викладу наукового тексту, активно доносять до широкого загалу основні дослідження з різних ділянок гуманітарних наук, інформують про наукове життя та слугують своєрідними дороговказами на забутих стежинах національної науки. Без сумніву, «Записки НТШ» з їх традиціями та новаціями зберігають статус найпрестижнішого українознавчого серійного видання, матеріали якого стануть у пригоді наступним поколінням науковців.

1. Бібліографія «Записок Наукового Товариства імені Шевченка». Т. 1—240. 1892—2000 / ред. О. Купчинський. — Л. : НТШ, 2003. — 742 с.
2. Видавничі підсумки відродження : каталог видань НТШ в Україні, 1989—2003 / уклад. І. Мельничук. — Л., 2003. — 48 с.
3. Видання НТШ в Україні: Десять років видавничої діяльності / 1990—1999 / уклад.: О. Романів, І. Мельничук. — Л., 1999. — 19 с.
4. *Возняк М.* Ол. Кониський і перші томи «Записок» (З додатком його листів до Митр. Дикарева) / М. Возняк // Записки НТШ / під ред. К. Студинського й І. Крип'якевича. — Л., 1929. — Т. 150. — С. 338—390.
5. *Гнатюк В.* Наукове товариство ім. Шевченка у Львові. Історичний нарис першого 50-річчя. 1873—1923 / В. Гнатюк. — Л., 1923 (перевидання 1984).
6. *Грабинський І.* Економічні студії на сторінках «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка» (1892—1939) / І. Грабинський // Джерела економічної україністики. — Л., 1993. — С. 8—15.
7. *Грушевський М.* Ювілей львівських «Записок» і постулату Української Академії Наук / М. Грушевський // Україна. — 1930. — Кн. 40. — С. 5—12.
8. 230 томів «Записок НТШ». Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1995. — Т. 230 : Праці Секції етнографії та фольклористики. — С. 5—30.
9. *Дорошенко В.* Огнище української науки. Наукове товариство ім. Т. Шевченка... / В. Дорошенко. — Нью-Йорк ; Філадельфія, 1951. — С. 31.
10. *Зайцева З.* «Записки Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка»: започаткування та шлях до академічного стандарту (1892—1914) / З. Зайцева // Український історичний журнал. — 2004. — № 2. — С. 104—112.

11. *Зелінська Н. В.* «Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка»: Міст між минулим і майбутнім / Н. В. Зелінська, В. Є. Савчук // Поліграфія і видавнича справа. — Л., 1993. — Вип. 28. — С. 7—10.
12. *Зелінська Н. В.* Наукове книговидання в Україні: Історія та сучасний стан / Н. В. Зелінська. — Л. : Світ, 2002. — 268 с.
13. Каталог видань Наукового товариства ім. Шевченка в Україні, 1990—2007. — Л., 2008. — 90 с.
14. *Кирчів Р.* Перша повна бібліографія «Записок НТШ» / Р. Кирчів // Вісник НТШ. — Л., 2005. — Ч. 33. — С. 13.
15. *Кревецький І.* П'ятнадцять літ існування «Записок Наукового товариства ім. Шевченка» (1892—1906) / І. Кревецький // Літературно-Науковий Вісник. — 1907. — Т. 40. — С. 70—75.
16. *Кубійович В.* Історія Наукового товариства ім. Шевченка / В. Кубійович. — Нью-Йорк ; Мюнхен, 1949. — 53 с.
17. *Купчинський О.* 140 Науковому товариству ім. Шевченка / О. Купчинський // Вісник НТШ. — Л., 2013. — Ч. 49. — С. 1—8.
18. *Кучер Р.* Наукове товариство ім. Шевченка: Два ювілеї / Р. Кучер. — К. : Наукова думка, 1992. — 182 с.
19. *Маслійчук В.* Найкраща історія Товариства / В. Маслійчук // Вісник НТШ. — Л., 2005. — Ч. 34. — С. 39.
20. *Падох Я.* Незнищиме Товариство: До 100-річчя Наукового Товариства ім. Шевченка / Я. Падох. — Нью-Йорк, 1983. — 20 с.
21. *Пріцак О.* Чому відновлене Наукове Товариство імені Шевченка у Львові / О. Пріцак // Наукове Товариство імені Т. Шевченка і українське національне відродження. — Л., 1992. — С. 35—44.
22. *Романів О.* Відродження «Записок НТШ» / О. Романів // Вісник АН України. — К., 1992. — № 5. — С. 62—65.
23. *Романів О.* Запискам НТШ — 100 років / О. Романів // Вісник НТШ. — Л., 1993. — Ч. 5. — С. 7
24. *Романів О.* Наукове Товариство ім. Шевченка й українське національне відродження / О. Романів // Наукове Товариство імені Шевченка і українське національне відродження. — Л., 1992. — С. 24—35.
25. *Романів О.* НТШ: етапи діяльності / Романів О., Грицак Я. // Вісник АН України. — К., 1990. — № 3. — С. 69—76.
26. *Романів О.* [Передмова] / О. Романів // Записки НТШ. — Л., 1990. — Т. 221. — С. 7.
27. *Романів О.* Підсумок жертвенної праці та вагомого творчого дожинку (До 70-ліття Олега Купчинського) / О. Романів // Вісник НТШ. — Л., 2004. — Ч. 32. — С. 10—11.